

Vergaderjaar 2012–2013

33 400 V

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2013

B

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 2 november 2012

De leden van de commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking¹ hebben kennisgenomen van de kabinetsreactie d.d. 10 september 2012 op AIV-advies nummer 79 («De Arabische regio, een onzekere toekomst»). De leden van deze commissie delen verschillende punten van zorg. Naar aanleiding daarvan hebben zij op 2 oktober 2012 een brief gestuurd aan de minister van Buitenlandse Zaken.

De minister heeft op 31 oktober 2012 gereageerd.

De commissie brengt bijgaand verslag uit van het gevoerde schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking,
Christward Gradenwitz

¹ Samenstelling: Holdijk (SGP), Van der Linden (CDA), Broekers-Knol (VVD), Franken (CDA), (vice-voorzitter), Nagel (50Plus), Van Kappen (VVD), (voorzitter), Koffeman (PvdD), Kuiper (CU), Smaling (SP), (vice-voorzitter), Strik (GL), Vliegenthart (SP), K.G. de Vries (PvdA), Knip (VVD), Martens (CDA), Van Boxtel (D66), Th. de Graaf (D66), Ganzevoort (GL), De Lange (OSF), Koole (PvdA), Schrijver (PvdA), Vlietstra (PvdA), Popken (PVV), M. de Graaff (PVV), Sørensen (PVV) en Bröcker (VVD).

BRIEF AAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Den Haag, 2 oktober 2012

De leden van de commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO) hebben kennisgenomen van de kabinetsreactie d.d. 10 september 2012 op AIV-advies nummer 79 («De Arabische regio, een onzekere toekomst»). De leden van deze commissie delen verschillende punten van zorg. Middels deze brief willen zij graag enkele opmerkingen maken en enkele vragen stellen over de toereikendheid van de huidige kabinetsanalyse.

Het AIV adviseert het kabinet de dialoog aan te gaan met alle relevante politieke partijen en stromingen. Het kabinet volgt de door de AIV voorgestelde gradaties in communicatie niet en zegt harde criteria te hanteren voor het aangaan van contacten: gesprekspartners mogen absoluut geen geweld propageren en dienen zich te committeren aan democratie, rechtsstaat en mensenrechten, waaronder de rechten van vrouwen en religieuze minderheden. Wanneer contacten worden aangegaan, wil het kabinet deze gebruiken voor het overbrengen van duidelijke boodschappen over bovenstaande punten alsook over de houding ten aanzien van Israël – «indien daartoe aanleiding bestaat». De leden van deze commissie vragen zich af of de genoemde criteria, indien strikt gehandhaafd, Nederland niet buitenspel zullen zetten. Hoe ziet u dat? Hoe toetst het kabinet of een groepering zich committeert aan «democratie, rechtsstaat en mensenrechten, waaronder de rechten van vrouwen en religieuze minderheden»? Denkt het kabinet hierbij overigens ook aan etnische minderheden? Wordt rekening gehouden met eventueel uiteenlopende definities en interpretaties van de genoemde concepten door verschillende invloedrijke groeperingen in de Arabische regio?

Eerder overlegde deze commissie schriftelijk met u over ontwikkelingen in de Arabische regio, met name ook naar aanleiding van de motie-Kox (EK 33 000, C). De leden van de commissie willen nogmaals het belang onderstrepen van een gecoördineerde aanpak in Europees verband en de meerwaarde benadrukken van het betrekken van de Raad van Europa op dit dossier. Hoe verhouden de Nederlandse standpunten zich tot die van Europese partners en de EU zelf?

Ook vernemen deze leden graag in hoeverre er rekening wordt gehouden met een scenario met de slechtst mogelijke afloop? Net als u en de AIV, hopen de leden van deze commissie dat Nederland kan bijdragen aan een verdere democratisering van de Arabische regio en aan de versterking van een rechtsstaat aldaar – een rechtsstaat die mensenrechten hoog in het vaandel houdt. Echter, de huidige ontwikkelingen duiden niet zonder meer op een dergelijke positieve uitkomst. Een negatief scenario is niet al te moeilijk voor te stellen. Op verschillende plekken lijken religieuze extremisten hun stempel te drukken op de zich lokaal ontwikkelende politieke en sociaaleconomische instellingen. Het verder politiek benadrukken van religieuze identiteiten kan grote consequenties hebben, in de Levant en rondom de Arabische/Perzische Golf. De instabiliteit in het Midden-Oosten en Noord-Afrika heeft ook negatieve gevolgen voor andere buurlanden, zoals Somalië en de twee Soedans, Tsjaad, Niger en het al genoemde Mali. Afghanistan en Pakistan liggen ook op niet al te verre afstand.

Kortom, de Arabische regio zelf, alsook de omliggende landen, zijn inherent instabiel. In het ergste geval zou een grootschalig regionaal conflict kunnen uitbreken dat leidt tot de disintegratie van het Midden-Oosten en een deel van Noord-Afrika. Een dergelijk scenario zal desas-

treuze gevolgen hebben voor onder meer Europa en dus ook voor Nederland. Immers, het gebied is van vitaal belang voor de werelddeconomie, niet alleen vanwege de grote reserves aan olie en gas, maar ook omdat deze regio een brugfunctie vervult tussen Europa en Azië; belangrijke land- en zeeroutes doorkruisen dit gebied. Bovendien zal een grootschalig regionaal conflict in deze vitale regio leiden tot ongecontroleerde immigratiestromen naar Europa. Om het gebied te stabiliseren, is het voorts nagenoeg onvermijdelijk dat er een beroep zal worden gedaan op de slinkende militaire capaciteit van onder meer de Europese landen, inclusief op Nederland. Uit openbare bronnen zijn er voldoende aanwijzingen te destilleren dat een dergelijk desastreus scenario wel degelijk tot de mogelijkheden behoort. Houdt de Nederlandse regering rekening met een «worst case scenario» in deze buurregio van Europa? In hoeverre deelt de regering deze visie? In hoeverre heeft de regering voorbereidingen getroffen, inclusief in NAVO- en EU-verband, om aan een «worst case scenario» het hoofd te kunnen bieden?

Deze leden, anders dan het kabinet, zien overigens wel aanleiding om het AIV advies te vragen over het Midden-Oosten Vredesproces.

De commissie ziet uw reactie op deze brief graag binnen vier weken tegemoet.

Generaal-majoor der mariniers (b.d.)

F. E. van Kappen

Voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 31 oktober 2012

Graag bied ik u hierbij de reactie aan op het verzoek van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking van 2 oktober 2012 met kenmerk 150820.02. Naar aanleiding van de kabinetsreactie op AIV-advies nr. 79.

Nederland zet zich niet buitenspel bij de toepassing van de criteria voor het aangaan van contacten met islamitische partijen in de Arabische regio. Dit beleid komt grosso modo overeen met dat van andere EU-lidstaten en Westerse landen. De toetsing of deze partijen zich daadwerkelijk committeren aan de vastgestelde beginselen geschiedt door de Nederlandse ambassades ter plekke en door het departement. Zij doen dit door monitoring van uitspraken en gedragingen van partijen, alsmede berichten in de media, via contacten met andere Westerse landen, het maatschappelijk middenveld en academici etcetera.

U vraagt hoe de Nederlandse standpunten met betrekking tot ontwikkelingen in de Arabische regio zich verhouden tot die van Europese partners en de EU zelf. De Mededeling «resultaten boeken voor een nieuw nabuurschapsbeleid» van de EU d.d. 15 mei 2012 laat zien dat de Unie na het begin van de omwentelingen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten snel en doortastend heeft gehandeld. Inhoudelijk sluit dit aan bij het Nederlandse beleid. Het komt er nu op aan de gekozen benadering nader uit te werken en te verfijnen.

Voor een uiteenzetting van de samenwerking tussen de Raad van Europa en de EU op dit terrein verwijs ik naar de brief van Commissaris Šefčovič aan de Eerste Kamer d.d. 14 juni jl. (EK 33301). Er kunnen belangrijke synergievoordelen worden behaald als de EU en de Raad van Europa in het zuidelijke Middellandse Zeegebied nauwer samenwerken op het gebied van mensenrechten, democratie en de rechtsstaat. De genoemde brief schetst een aantal concrete aanknopingspunten voor versterkte samenwerking, zoals het verlenen van de status van »partner voor democratie» van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa aan Parlementen van zuidelijke partnerlanden en het gezamenlijk opzetten van programma's voor justitiële hervormingen en goed bestuur. Ik onderschrijf deze analyse.

De regering is bezorgd over een aantal ontwikkelingen in de Arabische regio, maar acht het niet zinvol in het openbaar te speculeren over een door u geschetst «worst case scenario». Naar aanleiding van uw vraag over betrokkenheid van de NAVO bij ontwikkelingen in de Arabische regio kan ik u mededelen dat de NAVO belang hecht aan goede samenwerking en dialoog met haar partners. Het bondgenootschap werkt aan verdere ontwikkeling van relaties met partnerlanden in het kader van de Mediterrane Dialoog (MD) en het Istanbul Cooperation Initiative (ICI).

Ondanks een aantal zorgelijke ontwikkelingen op veiligheidsgebied, blijft er reden tot voorzichtig optimisme over de omwentelingen. Iemand die eenmaal zijn vrijheid heeft bevochten, zal deze niet meer prijsgeven. Juist daarom is het van belang dat de internationale gemeenschap, daar waar sprake is van positieve ontwikkelingen in de richting van democratische transitie, die transitie ondersteunt. De primaire verantwoordelijkheid ligt uiteraard bij de betrokken landen zelf. De vraag vanuit de landen moet

daarom leidend zijn. Verder is conditionaliteit belangrijk: de intensiteit van de ondersteuning moet afhangen van de mate van bereidheid tot het doorvoeren van hervormingen.

De minister van Buitenlandse Zaken,
U. Rosenthal